

Lehdistötiedote

Hannu Piekkola
Reijo Marjanen

Julkaistavissa 4.6.2003 klo 10.30

Palkoista sopiminen ja palkkaliukuma: Tulopolitiikan uudet kulissit

Tulopolitiikassa

- yleiskorotukset määräävät pitkälti sopimuskorotuksen suuruuden
- palkkaliukumat ovat 30-40 prosenttia ansion noususta yksityisellä sektorilla
- palkkaliukumat riippuvat sopimuskorotuksen suuruudesta
- liittosopimuskierröksillä palkankorotukset ovat korkeammat otettaessa taustatekijät huomioon

Uudella aikakaudella vuodesta 1992

- palkkauksen uudet suuntaviivat ovat samat kuin muissa Pohjoismaissa, vaikka palkkapolitiikan näkyvät uudistukset ovat olleet Suomessa vähäisempiä
- sopimusalojen ansiokehitys on maltillisesti eriytynyt palkkaliukumasta johtuen
- verokiilalla on selvempi vaikutus työvoimakustannuksiin ja työllisyyteen kuin ennen.

Yleiskorotukset ovat määrääviä sopimuskorotuksessa, mutta palkkaliukumatkin ovat merkittäviä

Tutkimus tarkastelee ansioiden nousua ja sopimuskorotuksia tulopolitiikan aikakaudella vuodesta 1968. Yleiskorotukset ovat olleet määräävin tekijä palkoista sopimisessa tulopolitiikan aikakaudella; keskimäärin kolme neljäsosaa koko sopimuskorotuksesta teollisuudessa ja rakentamisessa vuosina 1968-2000. Yleiskorotuksen ylittävät taulukkopalkkakorotukset olivat keskimäärin noin 5.9 prosenttia sopimuskorotuksesta. Nämä eivät ole olleet enää yleisiä tulopolitiikan uudella aikakaudella vuodesta 1992. Yleiskorotuksen ylittävät taulukkopalkkakorotukset olivat keskimäärin vain 1.9 prosenttia sopimuskorotuksesta.

Palkkaliukuman osuus ansion noususta on ollut 40 prosenttia. Vuodesta 1992 lähtien tämä suhde on pienentynyt kolmasosaan.

Palkkaliukumat eivät ole riippumattomia sopimuskorotuksesta

Palkkaliukuma heijastaa sopimuskorotusten päätöksiä siten, että suuremmat sopimuskorotukset mahdollistavat alhaisemman palkkaliukuman seuraavina vuosina. Sopimuskorotuksen yhden prosenttiyksikön nousu alentaa palkkaliukumaa noin 0.3 prosenttiyksikköä teollisuudessa ja 0.2 prosenttiyksikköä yksityisillä palvelualoilla.

Sopimuskorotuksissa taulukkopalkkakorotusten ja palkkaliukuman käänteinen suhde ei kuitenkaan aina ole ilmeinen. Sopimuskäytän-

tö, joka liittyy tapaan poistaa ”ilmatilaa” eli taulukkopalkkojen ja käytännön palkkojen erotusta ”ylimääräisillä” taulukkopalkkojen korotuksilla, voi nopeuttaa palkkatason nousua. Tätä voi selittää yritysten tarve palkkarakenteen säilyttämiseen entisellään silloin, kun taulukkopalkkojen absoluuttisesti määritellyt korotukset ovat johtaneet pienipalkkaisia suosi-vaan lopputulokseen.

Yritykset ilmeisesti korjaavat palkkausta siten, että palkkasuhteet palautuvat ennalleen. Tutkimustulosten mukaan sopimuskierröksillä, joissa yleiskorotuksen ylittävien taulukkopalkkakorotusten osuus koko sopimuskorotuksesta on suuri, palkkaliukuma on merkittävämpi kuin taulukkopalkkakorotusten ollessa pieniä. Taulukkopalkkakorotusten merkitys on kuitenkin selvästi pienentynyt vuodesta 1992 alkaen.

Keskitetyn ratkaisun sopimuskorotus on mitoitettu yleensä keskimääräisen kannattavuuden tai tuottavuuskehityksen mukaan, joten ala- tai yritysکوhtaista eroja ei ole otettu siinä huomioon. Palkkaliukuma heijastanee siten myös kannattavuuseroja, joita sopimuskorotuksessa ei ole täysin huomioitu. Yrityskohtaisuus on voinut kasvaa, kun toimialoittaisen kannattavuuden merkitys on vähentynyt tulopolitiikan uudella aikakaudella vuodesta 1992.

Liittosopimuskierröksillä sopimuskorotukset ovat olleet keskimääräistä korkeammat

Suomessa on tarkasteluajanjaksona ollut seitsemän liittosopimuskierröksestä (vuosina 1973, 1980, 1983, 1988, 1994, 1995 ja 2000). Reaaliansiot eivät ole nousseet liittosopimuskierröksillä enemmän kuin muina tarkasteluajanjakson vuosina. Liittosopimuskierröksillä työttömyysaste on ollut korkeampi kuin keskimäärin, mutta kuitenkin samaan aikaan inflaatio, toimintaylijäämä ja työn tuottavuus ovat olleet suuremmat kuin keskitetyillä sopimuskierröksillä. Liittosopimuskierröksillä on kuitenkin ollut noin kolme prosenttiyksikköä korkeampi ansioiden nousu kuin keskitettyjen sopimusten aikakaudella, kun nämä taustatekijät otetaan huomioon ja sisällytetään selitysmalliin.

Palkkauksen suuntaviivat ovat samat kuin muissa Pohjoismaissa

Työmarkkinapolitiikan ja palkanmuodostuksen taustalla on nykyisin selkeä tavoite, jonka mukaan työvoimakustannukset (sopimuskorotukset, liukuma ja muut tekijät) saavat nousta vain tavoiteinflaation ja tuottavuuden kasvun verran. Periaate esitettiin tulopolitiittisen selvitystoimikunnan inflaatioreportissa 6.4.1995.

Suomessa työmarkkinapolitiikassa ja palkanmuodostuksessa onkin tapahtunut tulopolitiikan uudella aikakaudella vuodesta 1992 selvä muutos, jota selittävät integraatio, yritysten kansainvälistyminen ja Suomen EU-jäsenyys vuonna 1995. Tulopolitiikan uudella aikakaudella tulopolitiittiset sopimukset ovat voineet olla edelleen tiukasti keskitettyjä, mutta sopimusaloilla on ollut enemmän joustomahdollisuuksia.

Pohjoismaista Ruotsissa ja varsinkin Tanskassa on määrätietoisesti siirrytty kohti yritysکوhtaista palkanmuodostusta. Ruotsissa tämä on tapahtunut työmarkkinaosapuolien välisin sopimuksin niin, että riitatilanteeseen on usein olemassa liittotasolla ennalta sovittu ratkaisu. Suomessa tulopolitiikan näkyvät uudistukset ovat olleet rajatummat.

Palkkaliukuma on viimeisen viiden vuoden aikana ollut kuitenkin hämmästyttävän lähellä Ruotsin tasoa, vaikka Ruotsissa paikallisen sopimisen yleistymisen voidaan ajatella vähentävän palkkaliukuman tarvetta. Vertailua hankaloittaa tosin se, että Ruotsissa ns. täysin avointen sopimusten aloilla koko palkankorotus luokitellaan nykyisin palkkaliukumaksi.

Verokiilalla on vaikutusta työvoimakustannuksiin

Verokiila, jonka vaikutusta tarkastellaan työnantajien sosiaaliturvamaksujen osuutena palkkasummasta, on ennen tulopolitiikan uutta aikakautta alentanut palkkatasoa. Verokiila sisältäen kaikki verot, jotka aiheuttavat kiilan työvoimakustannusten ja nettopalkan välille, antaa saman tuloksen. Toisin sanoen työntekijät ovat kantaneet osan kohonneista työvoimakustannuksista. Tulopolitiikan uudella aikakaudella vuodesta 1992 eteenpäin verokiila on nostanut

selvemmin työvoimakustannuksia. Ehkä tästä syystä verokiila pysyvämmin alentaa työllisyyttä.

Palkkapolitiikka on muuttunut

Sopimusalojen ansiokehitys on maltillisesti eriytynyt tulopolitiikan uudella aikakaudella vuodesta 1992 ja tätä on selittänyt palkkaliukuma. Sopimuskorotusten taso on varsin sama eri aloilla (vaihtelu 1.6-2.6) ja ansiokehityksen erot johdettavat palkkaliukumista. Ansiokehityksen muutoksia eri aloilla eivät selitä erot taulukkopalkkakorotuksissa

Näin ollen palkkapolitiikan kulussit ovat muuttuneet ja palkkaliukumaa selittävät nykyisin yhä enemmän yrityskohtaiset tekijät, jotka eivät näy toimialakohtaisissa luvuissa. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle jäävät kuitenkin pai-

kallisen palkkauksen ja sopimisen merkitys palkkaukselle ja työllisyydelle.

Tutkimuksen tausta

Tutkimusta on rahoittanut Työsuojelurahasto. Tutkimus perustuu Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliiton ja Palvelutyönantajien aineistoon ansioiden noususta, sopimuskorotuksista ja palkkaliukumista 29 teollisuuden ja rakentamisen alalla ja eräillä palveluiden aloilla vuosina 1968-2000.

Lisätietoja:

Hannu Piekkola, ETLA (09) 60990 246, (0500) 543138, hannu.piekkola@etla.fi
Reijo Marjanen, ETLA (040) 5164012

Palkkaratkaisujen suuntautumistendenssit

Vakauttava	→	Joustava
Keskitetty	→	Hajautettu
Jäykkä	→	Vapaa
Määräyksen hallittu	→	Sopimuksen hallittu
Sopimismahdollisuudet vähäiset	→	Sopimismahdollisuudet monipuoliset
Solidaarinen	→	Prosenttipainotteinen
Palkkaeroja tasaava	→	Palkkaeroja salliva
Reaali-ansiokehitys epävarma	→	Reaali-ansiokehitys turvattu
Paikallinen sopiminen mahdotonta	→	Paikallinen sopiminen mahdollista